

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 684/2023-48

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], narodeného [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Michalom Bizoňom, LL.M., advokátska kancelária, Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava, proti a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoV 7/2019 z 24. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. februára 2023, doplnenou 16. marca 2023, domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, základného práva vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 40 ods. 3 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b), c) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „odvolací súd“) sp. zn. 5 To 2/2018 z 15. novembra 2018 a uznesením najvyššieho súdu (ďalej aj „dovolačný súd“) sp. zn. 1 TdoV 7/2019 z 24. marca 2022. Navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 684/2023-25 zo 14. decembra 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie

ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1, čl. 38 ods. 1 a 2 a čl. 40 ods. 3 listiny a práv podľa čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b), c) a d) dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 TdoV 7/2019 z 24. marca 2022. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie a sčasti ako zjavne neopodstatnenú.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol na základe obžaloby Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „špeciálna prokuratúra“) č. k. VII/1 Gv 28/15/1000-40 z 19. októbra 2016 rozsudkom Špecializovaného trestného súdu č. k. PK-2T/24/2016-6001 z 18. októbra 2017 uznaný vinným zo spáchania zločinu machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 ods. 1, ods. 2 písm. c) a ods. 3 písm. a) Trestného zákona v spolupáchateľstve podľa § 20 Trestného zákona spáchaného v jednočinnom súbehu s obzvlášť závažným zločinom zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. a) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. h) Trestného zákona, za ktoré bol podľa § 326 ods. 4 Trestného zákona v spojení s § 36 písm. j), § 37 písm. h), § 38 ods. 2 a § 41 ods. 1 Trestného zákona odsúdený na úhrnný trest odňatia slobody vo výmere 12 rokov so zaradením sťažovateľa na jeho výkon do ústavu s minimálnym stupňom stráženia. Zároveň bol sťažovateľovi podľa § 56 ods. 1 v spojení s § 57 ods. 1 Trestného zákona uložený peňažný trest vo výmere 30 000 eur a pre prípad jeho úmyselného zmarenia mu bol podľa § 57 ods. 3 Trestného zákona určený trest odňatia slobody vo výmere 1 roka. Podľa § 61 ods. 1 a 2 Trestného zákona súd prvého stupňa uložil sťažovateľovi trest zákazu činnosti spočívajúci v zákaze výkonu zamestnania, povolania a funkcie v orgánoch verejnej moci vo výmere 5 rokov. Napokon Špecializovaný trestný súd podľa § 76 ods. 1 a § 78 ods. 1 Trestného zákona uložil sťažovateľovi ochranný dohľad v trvaní 1 roka.

4. Najvyšší súd ako súd odvolací rozsudkom sp. zn. 5To 2/2018 z 15. novembra 2018 v konaní o podaných riadnych opravných prostriedkoch špeciálnej prokuratúry, sťažovateľa a ďalšieho obžalovaného prvostupňový rozsudok podľa § 321 ods. 1 písm. b), c) a e) a ods. 3 Trestného poriadku zrušil a podľa § 322 ods. 3 Trestného poriadku sám sťažovateľa uznal za vinného zo spáchania zločinu machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe spolupáchateľstvom podľa § 20 a § 266 ods. 1, ods. 2 písm. c) a ods. 3 písm. a) Trestného zákona spáchaného v súbehu s obzvlášť závažným zločinom zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona, pre ktoré ho odsúdil na úhrnný trest odňatia slobody vo výmere 11 rokov, na ktorého výkon ho zaradil do ústavu s minimálnym stupňom stráženia. Zároveň mu uložil aj peňažný trest vo výmere 30 000 eur s tým, že pre prípad úmyselného zmarenia jeho výkonu mu bol ustanovený náhradný trest odňatia slobody vo výmere 1 roka. Napokon mu bol uložený trest zákazu činnosti spočívajúci v zákaze výkonu zamestnania, povolania a funkcie v orgánoch verejnej moci vo výmere 5 rokov a uložený ochranný dohľad v trvaní 1 roka.

5. Dovolanie sťažovateľa (a ďalšieho obžalovaného) najvyšší súd uznesením sp. zn. 1TdoV 7/2019 z 24. marca 2022 podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku zamietol.

II. Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti predovšetkým namieta, že v jeho trestnej veci v rámci dovolacieho konania rozhodoval sudca – predseda senátu, ktorý mal byť z vykonávania úkonov v prejednávanej veci vylúčený. Poukázal na skutočnosť, že sám dotknutý predseda senátu oznámil svoju zaujatosť vzhľadom na dlhoročný priateľský vzťah s dozor vykonávajúcou prokurátorkou, avšak najvyšší súd uznesením sp. zn. 1Ndt/23/2020 z 9. decembra 2020 predsedu senátu nevyhlásil. Podľa sťažovateľa ak by aj dôvody nevyhlásenia predsedu senátu ako také obstáli, jednoznačne boli vyvrátené jeho neskorším konaním. V tejto súvislosti poukázal na tri nálezy ústavného súdu (sp. zn. III. ÚS 402/2020 z 28. januára 2021, sp. zn. I. ÚS 92/2022 zo 6. apríla 2022 a sp. zn. IV. ÚS 613/2022 zo 16. februára 2023), ktorými ústavný súd konštatoval porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, resp. práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote, a to práve postupom najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 TdoV 7/2019. Predseda senátu po rozhodnutí o dovolaní, ako tvrdí sťažovateľ, „opakovane porušoval zákonnú lehotu určenú na vyhotovenie a odoslane rozhodnutia, čo vyústilo“ do disciplinárnych návrhov ministerky spravodlivosti Slovenskej republiky a predsedu najvyššieho súdu proti predsedovi dovolacieho senátu.

7. V priebehu konania o tretej ústavnej sťažnosti (vedenej ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 613/2022) sa sťažovateľ navyše dozvedel pre neho „šokujúcu vec“, že predseda senátu dovolacieho súdu v oznámení z 9. augusta 2022, ktorým reagoval na podanie spoluobžalovaného v rozpore so skutočnosťou, uviedol, že súdny spis vo veci sp. zn. 1TdoV 7/2019 bol expedovaný Špecializovanému trestnému súdu, ktorý bude doručovať rovnopis rozhodnutia. Podľa informácií spoluobžalovaného sa k 3. novembru 2022 spis nachádzal ešte na najvyššom súde.

8. Podľa názoru sťažovateľa predseda dovolacieho senátu síce vyhlásil, že sa subjektívne necítil zaujatý, avšak „očividne“ si bol sám vedomý určitého stupňa objektívnych pochybností. Spolu s oznámením o svojej možnej zaujatosti (1. decembra 2020) hneď predostrel námietkovému senátu aj judikaturu, na základe ktorej presviedčal námietkový senát, aby ho nevyhlásil, čo je rozhodne nadpráca spochybňujúca v očiach sťažovateľa jeho nestrannosť. Berúc do úvahy (i) oznámenie nadštandardného vzťahu s dozorujúcou prokurátorkou, (ii) opakované porušovanie práva sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, (iii) dva disciplinárne návrhy, (iv) zjavné zavádzanie účastníka konania, že napadnuté rozhodnutie má byť už napísané, a (v) ignorovanie ďalšej žiadosti o zaujatie stanoviska k veci, je vylúčené, aby sa predseda senátu mohol komukoľvek javiť ako nestranný sudca.

9. Zásah do práva na zákonného sudcu sťažovateľ nachádza aj v skutočnosti, že v prejednávanej veci došlo k viacerým zmenám v zložení dovolacieho senátu, ktoré dovolací súd úplne jasne nevysvetlil. Už zo samotného konštatovania tohto súdu, že dovolanie predložené najvyššiemu súdu 9. júla 2019 bolo náhodným výberom pridelené senátu 1 TdoV, ktorého stálymi predsedami, resp. členmi v tom čase boli: 1. JUDr. Libor Duľa, 2. JUDr. Štefan Michalík, 3. JUDr. Peter Paluda, 4. JUDr. Peter Szabo a 5. JUDr. František Mozner, a náhradnými predsedami, resp. členmi boli: 6. JUDr. Alena Šišková, 7. JUDr. Pavol Farkaš, 8. JUDr. Viliam Dohňanský a 9. JUDr. Dana Wänkeová, vyplýva, že JUDr. Peter Paluda, keďže bol členom dovolacieho senátu, nemohol byť zároveň aj členom námietkového senátu rozhodujúceho o oznámení JUDr. Františka Moznera.

JUDr. Peter Paluda mal byť z námietkového senátu vylúčený. Rovnako bol JUDr. Peter Szabo v dovolacom senáte, čo tiež spochybňuje zákonnosť rozhodnutia o nevyhlásení JUDr. Františka Moznera.

10. Podľa sťažovateľa zákonnou sudkyňou nebola ani JUDr. Jana Kostolanská, pretože podľa rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2021 v znení opatrenia č. 15, na ktorý poukázal najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí, JUDr. Jana Kostolanská bola stálym členom senátu 2 TdoV. Stálymi členmi senátu 2 TdoV boli okrem iných aj JUDr. Juraj Kliment a JUDr. Peter Hatala rozhodujúci danú vec v odvolacom konaní. Predstava, že JUDr. Jana Kostolanská popri tom, ako na dennej báze rozhoduje v senáte so sudcami, ktorí vydali odvolacie rozhodnutie, *ad hoc* vo veci sťažovateľa zrazu mala rozhodovať ako členka inštančne nadriadeného senátu, ktorý vydal dovolacie rozhodnutie, a teda mala preskúmať rozhodnutie svojich kolegov zo senátu, „*je priam nereálna*“. Podľa sťažovateľa mal byť namiesto JUDr. Jany Kostolanskej členom senátu niekto z trojice náhradných členov senátu 1 TdoV (JUDr. Príbelský, PhD., JUDr. Zeleňáková, JUDr. Zemková, PhD.). K tejto možnosti sa najvyšší súd vôbec nevyjadril napriek tomu, že na základe rovnakého princípu sa členmi príslušného senátu stali JUDr. Farkaš a JUDr. Wänkeová.

11. Sťažovateľ namieta, že množstvo personálnych zmien v obsadení dovolacieho senátu spôsobilo stratu prvku náhodilosti, a evokuje, že najvyšší súd niekoľko rokov o dovolaní nekonal, aby bolo možné postupnými zmenami cielene „*preobsadzovať*“ dovolací senát do takého zloženia, ktoré bude tolerovať všetky v dovolaní namietané chyby odvolacieho konania. Najvyšší súd mal možnosť tieto zmeny vysvetliť a uvedené pochybnosti rozplynúť, avšak vyjadril sa k tomu iba veľmi stroho a nepresvedčivo.

12. Porušenie základného práva na obhajobu a vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom sťažovateľ nachádza v tom, že odvolací súd na verejnom zasadnutí 15. novembra 2018 postupom podľa § 268, § 295 ods. 2 a § 326 ods. 5 v spojení s § 142 a nasl. Trestného poriadku vykonal doplnenie dokazovania výsluchom súdnej znalkyne Ing. Miriam Šefčíkovej, PhD., avšak jej výsluch bol vedený veľmi rozporuplným až neprípustným spôsobom. Predseda senátu „*v podstate vkladal znalkyni do úst vety, ktoré očividne potreboval*“. Odvolací súd položil znalkyni aj ďalšie sugestívne otázky, ktoré vo svojej podstate predstavovali modifikáciu základnej otázky týkajúcej sa vyčíslenia výšky minimálneho zisku potenciálneho súťažiteľa. Otázku obhajcu sťažovateľa položenú súdnej znalkyni predseda senátu odmietol ako hypotetickú a ďalšie otázky už nepripustil. Obhajoba tak nemohla riadne konať. Cieľom otázky obhajcu pritom bolo zistiť rozhodujúce skutočnosti pre spravodlivé rozhodnutie v prejednávanej veci. Svoj postup v tomto smere odvolací súd žiadnym spôsobom neodôvodnil, čím vytvoril pochybnosti o zákonnosti jeho rozhodnutia.

13. Dovolací súd na námietku sťažovateľa týkajúcu sa zmieneného postupu odvolacieho súdu uviedol, že toto pochybenie malo byť namietané predtým postupom podľa § 253 ods. 10 v spojení s § 298 Trestného poriadku, preto nebola splnená podmienka dovolania podľa § 371 ods. 4 Trestného poriadku. S týmto záverom sťažovateľ nesúhlasí, pretože právo na obhajobu porušil odvolací súd, a nie prvostupňový súd, a tak túto okolnosť mohol namietať až v podanom dovolaní. Postup podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku nemožno podľa názoru sťažovateľa považovať za námietku v takom zmysle slova, ako ho predpokladá § 371 ods. 4 Trestného poriadku. Išlo tu

iba o procesný návrh vo vzťahu k opatreniu predsedu senátu a proti opatreniu vo všeobecnosti nemožno podať opravný prostriedok.

14. Za nesprávny sťažovateľ považoval názor dovolacieho súdu, že namietaným postupom odvolacieho súdu nemohlo dôjsť k porušeniu práva na obhajobu aj z dôvodu, že *„celé doplnenie znaleckého dokazovania realizované za účelom zisťovania minimálneho zisku iného potencionálneho súťažiteľa bolo vlastne z pohľadu rozhodnutia úplne zbytočné a nesprávne“*. Dovolací súd tým v podstate vyslovil, že celé verejné zasadnutie sa viedlo zbytočne, keď nakoniec činnosť odvolacieho súdu k údajnému vzniku škody suploval dovolací súd, ktorý ale opakovane zdôraznil, že nie je skutkovým súdom. Podľa sťažovateľa verejné zasadnutie pred odvolacím súdom je jednou z rozhodujúcich platforiem na realizáciu práva na obhajobu, a to obzvlášť v prípade, keď odvolací súd vznik a výšku škody posudzuje inak ako súd prvého stupňa a na tento účel dopĺňa dokazovanie. Ak teda bolo verejné zasadnutie *„úplne zbytočné a nesprávne“*, jedinou nápravou tohto pochybenia malo byť zrušenie druhostupňového rozhodnutia.

15. K porušeniu práva vyjadriť sa k vykonávanému dokazovaniu malo podľa sťažovateľa dôjsť zo strany odvolacieho súdu tým, že spoločne s upovedomením o termíne verejného zasadnutia nariadeného na 15. november 2018 mu bolo 9. októbra 2018 doručené upovedomenie, že vo veci sa bude vykonávať dokazovanie výsluchom súdnej znalkyne a čítaním listinných dôkazov a že podľa § 295 ods. 3 Trestného poriadku po vykonaní dôkazov udelí predseda senátu slovo na konečné návrhy. V nadväznosti na uvedené bol sťažovateľ upozornený, že ak má záujem vyjadriť sa ku skutkovej alebo k právnej stránke veci, je v zmysle § 253 ods. 1 a 3 v spojení s § 2 ods. 7 Trestného poriadku potrebné takéto vyjadrenie doručiť súdu písomne najneskôr sedem pracovných dní pred termínom nariadeného verejného zasadnutia. Z uvedeného vyplýva, že k otázkam vykonania ďalšieho dokazovania sa vzhľadom na nevedomosť obsahu všetkých plánovaných úkonov nemohol v danom štádiu konania vyjadriť. Obhajobe bolo teda uložené vyjadriť sa k znaleckému dokazovaniu ešte pred tým, ako toto vôbec bolo vykonané na verejnom zasadnutí. Pred konaním verejného zasadnutia sťažovateľovi nebola známa otázka, o akých skutočnostiach sa bude vykonávať znalecké dokazovanie a aké listinné dôkazy budú čítané. Vzhľadom na tento postup súdu sťažovateľ predpokladal, že k otázkam dokazovania sa bude môcť vyjadriť priamo na verejnom zasadnutí, ale umožnené mu to nebolo. Išlo pritom o dôležitú otázku (existencie škody a jej výšky), ktorá mala priamy súvis s výrokom o vine a treste. Sťažovateľ v tomto tiež vzhliadal porušenie práva na obhajobu, pretože mu bola odňatá možnosť vyjadriť sa k základným skutočnostiam vykonaného doplnenia dokazovania. Odvolací súd vykonal verejné zasadnutie takým spôsobom, že najprv nariadil písomnú formu, aby následne pri ústnom prejednaní veci na verejnom zasadnutí absolútne vylúčil možnosť využitia akýchkoľvek prostriedkov procesnej obrany, čo malo za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

16. Aj tento dôvod dovolací súd odmietol s poukazom na nepodanie návrhu podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku. Sťažovateľ preto opäť argumentuje, že procesný postup podľa označeného ustanovenia nemožno považovať za namietanie v takom zmysle slova, ako ho predpokladá § 371 ods. 4 Trestného poriadku vzhľadom na nemožnosť podať opravný prostriedok proti opatreniu. Pripomenul, že žiadne ustanovenie Trestného poriadku neumožňuje predsedovi senátu, aby vopred usúdil, že výklady a prejavy obžalovaných, resp. ich obhajcov budú zdržovať priebeh verejného zasadnutia a nebudú mať vzťah k prejednávanej veci. K tomuto môže predseda senátu dospieť až počas takéhoto výkladu a prejavu v závislosti od jeho obsahu.

17. Ak dovolací súd uviedol, že procesným stranám bolo umožnené vyjadriť sa k veci, čo nevyužili, potom sťažovateľ argumentuje, že strany konania túto výzvu chápali v medziach poučenia v upovedomení o verejnom zasadnutí, teda len písomnou formou a vopred.

18. Ďalšia výčitka sťažovateľa sa týkala rozdielnosti záverov prvostupňového súdu, odvolacieho súdu a napokon aj dovolacieho súdu o vzniku a výške škody, ktoré podľa jeho názoru neobstoja v konfrontácii s rozhodovacou činnosťou ústavného súdu vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

19. Súd prvej inštancie dospel k tomu, že sťažovateľ mal svojím konaním spôsobiť škodu Slovenskej republike zastúpenej Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vo výške 12 735 483,81 eur. Podľa odvolacieho súdu vznikla škoda v zmysle § 124 ods. 2 Trestného zákona inému potenciálnemu sťažiteľovi minimálne vo výške 3 563 795 eur a naproti tomu dovolací súd rozhodol, že bolo potrebné vychádzať z § 124 ods. 1 druhej vety Trestného zákona. Správne tak podľa dovolacieho súdu malo byť použité iné hmotnoprávne ustanovenie, podľa ktorého sa škodou rozumie aj získanie prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom. Dovolací súd na základe tohto uzavrel, že škodou mal byť vlastne čistý zisk dotknutého konzorcia minimálne vo výške 3 563 795 eur.

20. Až z jednotlivých rozhodnutí súdov sa sťažovateľ dozvedal, akú škodu, komu a v akej výške vraj spôsobil a vždy musel v rámci opravných prostriedkov argumentovať inak. Dovolací súd dokonca výslovne uviedol, že dokazovanie na verejnom zasadnutí odvolacieho súdu bolo „*úplne zbytočné a nesprávne*“, pretože odvolací súd ani len nepoužil správne hmotnoprávne ustanovenie a nahradil ho úplne inou, treťou škodou, ktorá nebola predmetom prvostupňového a ani odvolacieho konania. Aj keď dovolací súd dal za pravdu obhajobe, že odvolací súd postupoval nesprávne, namiesto zrušenia nezákonného odvolacieho rozhodnutia „*vymyslel tretiu alternatívu*“, o ktorej sa obhajoba prvýkrát dozvedela až z dovolacieho rozhodnutia. Dovolací súd navyše túto alternatívu ani bližšie nezdôvodnil, teda nedal odpoveď na tú otázku, ktorú sám nastolil, keď odkázal na § 124 ods. 1 druhú vetu Trestného zákona, najmä ako a či sa vôbec sťažovateľ trestným činom obohatil, keď toto ustanovenie vyžaduje „*získanie prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom*“. Vznikol tak právny stav, že sťažovateľ bol odsúdený za spôsobenie škody, ktorá podľa dovolacieho súdu ani nevznikla, avšak bez zmeny skutkovej vety v odvolacom rozhodnutí.

21. Napokon sťažovateľ v dovolaní namietal, že súdom prvého stupňa a odvolacím súdom bol odsúdený doslova bez dôkazov, k čomu sa dovolací senát vyjadril, že takáto námietka je v rozpore s § 371 ods. 1 Trestného poriadku. Podľa jeho názoru ak je niekto odsúdený bez dôkazu, dá sa povedať, že bolo zásadným spôsobom porušené jeho právo na obhajobu, čo je dovolacím dôvodom v zmysle § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Rovnako relevantným dovolacím dôvodom je, ak rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom [§ 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku].

22. Dovolací súd konštatoval, že „*dovolateľ predovšetkým neuviedol žiadne konkrétne dôkazy, ktoré mali byť zo strany súdu odmietnuté (nieto ešte bezdôvodne)*“. Napriek tomuto konštatovaniu však poukázal na konkrétne navrhované dôkazy (ktoré označil za irelevantné), čím sa dostal do logického vzájomného rozporu.

23. K námietke sťažovateľa, že bol odsúdený iba na základe „*dojmu*“ odvolacieho súdu, a nie dôkazov, sa dovolací súd vôbec nevyjadril. Podľa sťažovateľa tak poprel základnú zásadu uvedenú v § 2 ods. 10 Trestného poriadku. Dovolací súd neposúdil ani námietku nezákonného vykonania dôkazov, len vo všeobecnosti uviedol, že „*vadou*“ by mohlo byť, keby bolo rozhodnutie založené „*vylučne alebo v rozhodujúcej miere*“ na nezákonne získanom dôkaze. Sťažovateľ to však považuje za ústavne nekonformný a reštriktívny pohľad na § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku, pretože toto zo zákona nevyplýva. Ak je raz dôkaz získaný nezákonne, tak sa naň jednoducho neprihliada a nie je podstatné, či ich je viac alebo menej. Za „*absurdum*“ sťažovateľ považuje názor, že v takomto prípade nemožno namietat’ „*obsah, resp. spôsob hodnotenia nezákonne získaného dôkazu*“. Ak je dôkaz získaný nezákonne, nemal by vôbec prichádzať do úvahy. Dovolací súd sa tak vyhol odpovedi, či znalecký posudok Ing. Šefčíkovej, PhD., je zákonne alebo nezákonne získaný v kontexte dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku, keď podstatu odsúdenia sťažovateľa odvolacím súdom a hlavný nezákonný dôkaz, z ktorého bola v odvolacom konaní zistená výška škody, považoval za úplne nepodstatný.

24. V závere ústavnej sťažnosti sťažovateľ vyjadril svoj nesúhlas s tým, že by mal byť za predmetný trestný čin odsúdený len na základe toho, že bol v tom čase ministrom, ktorý príslušnú zmluvu z titulu tejto funkcie podpísal. V práci ministra je úplne prirodzené, že sa spolieha na svojich zamestnancov a ďalších odborníkov na jednotlivé čiastkové otázky, je ale nemožné vyžadovať, aby minister dozrel na všetko a zabránil všetkému, čo sa na jeho ministerstve udeje, a keď tak neurobí, aby za toto objektívne zodpovedal aj v trestnoprávnej rovine.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

25. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k prijatej ústavnej sťažnosti poukázal v celom rozsahu na odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, ktoré poskytlo sťažovateľovi náležitú odpoveď na všetky ním v dovolacom konaní relevantne uplatnené námietky, ktoré v ústavnej sťažnosti v podstate opakuje.

26. K tvrdeniu, že predseda senátu dovolacieho súdu mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania v danej trestnej veci, konštatoval, že sťažovateľom uvádzané okolnosti nie sú spôsobilé vyvolať (a to ani spätne) pochybnosti o zaujatosti predsedu senátu. Minimálne pokiaľ ide o nález ústavného súdu z 28. januára 2021, sťažovateľ mal a mohol namietnuť zaujatosť predsedu senátu v priebehu dovolacieho konania, čo však neurobil. To platí aj vo vzťahu k námietkam spochybňujúcim zloženie námietkového senátu a dosiahnuť tak vylúčenie JUDr. Petra Paludu, a to na základe až v ústavnej sťažnosti uvádzaných okolností.

27. Pokiaľ ide o námietky spochybňujúce zloženie dovolacieho senátu, dovolací súd pripojil vyjadrenie v súvisiacej veci sťažovateľa [REDACTED] vedenej pod sp. zn. I. ÚS 683/2023. Na toto vyjadrenie poukázal, aj pokiaľ ide o námietky týkajúce sa prekvapivosti ustálenia škody dovolacím súdom.

28. Najvyšší súd (konajúci predseda senátu) v spomenutom vyjadrení uviedol, že z pohľadu zaručenia spravodlivého konania je rozhodujúce, že v priebehu celého konania musí byť zachovaná

totožnosť skutku na rozdiel od jeho právnej kvalifikácie, ktorou prokurátor ani súd nie sú v priebehu konania viazaní, čo sa odráža v povinnosti upozorniť obvineného na zamýšľanú, resp. možnú zmenu právneho posúdenia skutku (§ 234 ods. 2, § 243 ods. 2, § 244 ods. 2, § 284 ods. 2 Trestného poriadku). Na prípadné zmeny v popise skutku pri zachovaní jeho podstaty/totožnosti v obžalobe (oproti vznesenému obvineniu) a v prvostupňovom rozsudku (oproti obžalobe) má obvinený právo reagovať v rámci prvostupňového a prípadne aj odvolacieho konania, pričom má v súlade s čl. 7 ods. 2 smernice o práve na informácie plne zaručený prístup ku všetkým dôkazom, ktoré tvoria podklad pre rozhodnutie súdu (§ 69 ods. 3 Trestného poriadku).

29. Pokiaľ ide o limity možnej zmeny popisu skutku (pri zachovaní jeho totožnosti) odvolacím súdom, najvyšší súd poukázal v celom rozsahu na odôvodnenie uznesenia dovolacieho súdu na s. 82 in fine a nasl. a doplnil, že z § 322 ods. 1 Trestného poriadku vyplývajúca výnimka z možnosti odvolacieho súdu rozhodnúť vo veci spočívajúca v tom, že doplnenie konania odvolacím súdom by mohlo viesť k iným skutkovým záverom, treba (nad rámec limitov vyplývajúcich z ods. 4 tohto ustanovenia) vykladať tak, že toto obmedzenie sa uplatní vtedy, ak zmena popisu skutku vytvorí priestor na takú právnu kvalifikáciu, ktorá dosiaľ „nebola v hre“ a z pohľadu obvineného by tak bola prekvapivá. O takúto situáciu však v posudzovanej veci v nešlo. Sťažovateľ bol obžalovaný pre zločin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe spolupáchateľstvom podľa § 20, § 266 ods. 1, ods. 2 písm. c) a ods. 3 písm. a) Trestného zákona a z tohto (t. j. presne toho istého) trestného činu ho uznal vinným súd prvého stupňa a napokon aj súd odvolací (s. 76 a 85 uznesenia dovolacieho súdu).

30. Napriek tomu, že popisy skutku v obžalobe, v prvostupňovom a druhostupňovom rozsudku sú rozsiahle a sčasti odlišné, jeho podstata (kľúčová pre rozhodnutie o vine) bola v priebehu celého konania jasná a zrozumiteľná. Sťažovateľ bol odsúdený preto, že spoločne s ďalšou osobou po vzájomnej dohode a za vzájomnej súčinnosti vytvorili podmienky na vopred vybraného uchádzača okrem iného tak, že *«vôbec neuverejnili Výzvu na predkladanie ponúk, pričom v rozpore so skutočnosťou deklarovali ako miesto jej zverejnenia informačnú tabuľu na I. poschodí budovy ministerstva, a to v období štyroch pracovných dní - od 17. do 22. mája 2007, čím znemožnili účasť vo verejnej súťaži neobmedzenému počtu uchádzačov a záujemcov, v dôsledku čoho sa KONZORCIUM stalo jediným súťažiteľom v takto „vyhlásenom“ verejnom obstarávaní»*, a to so zámerom dosiahnuť zisk pre skupinu dodávateľov združených v KONZORCIU. Už táto časť skutku, ktorý nebol dovolací súd oprávnený skúmať ani meniť, dostatočne odôvodňuje jeho právne posúdenie ako trestného činu podľa § 266 ods. 1 Trestného zákona. Dovolatelia totiž v súvislosti s verejným obstarávaním a v úmysle zadovážiť inému prospech pre vopred vybraného súťažiteľa dojednali výhodnejšie podmienky na úkor iných súťažiteľov, čím zároveň konali v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom o verejnom obstarávaní, podľa ktorého boli pri zadávaní zákazky povinní okrem iného uplatňovať princípy rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie uchádzačov alebo záujemcov, transparentnosti, hospodárnosti a efektívnosti (§ 9 ods. 1 a 2 zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Zo samotnej podstaty zákona upravujúceho verejné obstarávanie vyplýva, že konanie, ktorým páchatel' dojedná niektorému súťažiteľovi prednosť alebo výhodnejšie podmienky na úkor iných súťažiteľov, bude súčasne vždy v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom o verejnom obstarávaní.

31. Odvolací súd urobil v skutkovej vete (oproti jej ustáleniu prvostupňovým súdom) iba dve podstatnejšie skutkové zmeny. Jednou z nich bolo, že inak ustálil výšku škody, a tým aj inak určil poškodeného; žiadna suma uvedená v skutkovej vete druhostupňového rozhodnutia však nepredstavovala – z pohľadu predchádzajúceho konania a rozhodnutia – žiadne „nóvum“.

32. V porovnaní s prvostupňovým rozsudkom odvolací súd zmenil popis skutku v prospech sťažovateľa, keď za spôsobenú škodu považoval zisk KONZORCIA vo výške 3 563 795 eur na rozdiel od čiastočného plnenia vo výške 12 735 483,81 eur, ktoré považoval za škodu súd prvého stupňa.

33. Z právnej vety rozsudku odvolacieho súdu a ním použitej právnej kvalifikácie zároveň vyplýva, že odvolací súd pri právnom posúdení skutku zohľadnil (rovnako ako obžaloba) iba spôsobenú (dokonanú) škodu v podobe zisku z realizovanej časti zákazky, t. j. 3 563 795 eur z 12 735 483,81 eur a konanie sťažovateľa len v tomto rozsahu posúdil ako dokonaný trestný čin. Pri právnom posúdení ním ustáleného skutku však prehliadol (rovnako ako obžaloba), že v prípade realizácie celej zákazky v objeme 97 601 421 eur by zisk KONZORCIA, a teda spôsobená škoda predstavovala až 39 792 870 eur. Pri správnom použití zákona tak malo byť konanie sťažovateľa právne posúdené ako zločin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe spáchaný spolupáchateľstvom podľa § 20 a § 266 ods. 1, ods. 2 písm. c) a ods. 3 písm. a) Trestného zákona, sčasti - v rozsahu škody vo výške 3 563 795 eur – dokonaný a v prevyšujúcom rozsahu až do 39 792 870 eur sčasti v štádiu pokusu podľa § 14 Trestného zákona. Túto chybu, na ktorú dovolací súd v napadnutom uznesení poukázal, však nebolo možné v ďalšom konaní napraviť, keďže by šlo o zmenu rozhodnutia v neprospech sťažovateľa, čo je v dovolacom konaní vedenom v jeho prospech vylúčené (§ 385 ods. 2 Trestného poriadku).

34. Najvyšší súd je preto presvedčený, že sťažovateľom namietané zmeny popisu skutku zo strany odvolacieho súdu nemali charakter takých prekvapivých zmien v jeho neprospech, ktoré by viedli k porušeniu niektorého z ním označených ľudských práv a základných slobôd. V nadväznosti na tieto zmeny nedošlo k žiadnej dramatickej zmene právnej kvalifikácie konania kladeného mu za vinu, ktoré by viedlo k uloženiu kvalitatívne omnoho prísnejšiemu trestu, práve naopak, a odvolací súd uznal sťažovateľa za vinného na podklade tých istých právno-kvalifikačných ustanovení ako predtým súd prvého stupňa. Pokiaľ sťažovateľ v tejto súvislosti namieta aj zmenu kvalifikačného znaku „vyhlasovateľ súťaže“ na znak „usporiadateľ verejnej súťaže“, najvyšší súd v celom rozsahu poukázal na s. 76 – 78 odôvodnenia uznesenia dovolacieho súdu.

35. Charakter takejto prekvapivej zmeny nemá ani napadnuté rozhodnutie dovolacieho súdu, ktoré inak pristúpilo k právnomu posúdeniu škody ako prospechu získaného v príčinnej súvislosti s trestným činom, a to pri rešpektovaní skutkových zistení týkajúcich sa výšky KONZORCIOM dosiahnutého zisku uvedených v obžalobe a následne aj v rozsudku odvolacieho súdu.

36. Pokiaľ išlo o námietky týkajúce sa zákonného sudcu, najvyšší súd poukázal v celom rozsahu na s. 24 a 25 uznesenia dovolacieho súdu. K argumentácii sťažovateľa považoval za potrebné uviesť, že podľa § 51 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) sa jednotlivým senátom prideliujú veci náhodným výberom v zásade iba pri ich prvom pridelení. Z § 51 ods. 6 zákona osudoch totiž vyplýva, že v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch dochádza k prerozdeleniu vecí (jej náhodným pridelením) až vtedy, ak sa v ods. 4 vymedzené dôvody

prerozdelenia vecí týkajú všetkých členov senátu. Pokiaľ tomu tak nie je, z dôvodov uvedených v ods. 4 neúplný senát sa doplní podľa v rozvrhu práce vopred stanovených pravidiel – vylučujúcich pridelenie vecí *ad hoc*, pričom takéto doplnenie náhodným výberom je len jednou z možností. Po zániku funkcie pôvodnej členky senátu JUDr. Aleny Šiškovéj už nebolo možné doplniť senát nikým z pôvodných (v čase pridelenia vecí) stálych a ani náhradných predsedov a členov senátu 1 TdoV, preto v súlade s poznámkou v bode 2 k osobitnej časti rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2019 v znení opatrenia č. 7 (t. j. v čase nápadu vecí) týkajúcej sa trestnoprávneho kolégia v spojení s bodom 1 druhou vetou jeho prechodných ustanovení a čl. XVI ods. 4 a 5 rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2021 v znení opatrenia č. 15 nahradila menovanú sudkyňu JUDr. Jana Serbová/Kostolanská. Keďže v tom čase nebolo 7. miesto v zastupujúcom senáte 2 TdoV obsadené, pri určení zastupujúceho sudcu sa postupovalo podľa čl. XVI ods. 4 a 5 rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2021 v znení opatrenia č. 15, podľa ktorého ak zastúpenie podľa pravidla určeného v osobitnej časti nie je možné, zastupuje sudcu ďalší predseda alebo sudca zastupujúceho senátu, a to v zostupnom poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce, pričom predsedu senátu alebo sudcu uvedeného na najnižšom mieste zastupuje riadiaci predseda senátu, ktorým bol vtom čase JUDr. Peter Hatala, ktorý však bol rovnako ako predseda senátu na v poradí druhom mieste JUDr. Juraj Kliment podľa § 31 ods. 4 druhej vety Trestného poriadku z rozhodovania vylúčený, a preto sa zastupujúcou sudkyňou stala JUDr. Jana Serbová/Kostolanská, v tom čase 3. v poradí.

37. Najvyšší súd preto navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Replika sťažovateľa:

38. K tvrdeniu najvyššieho súdu, že sťažovateľ mal a mohol namietať zaujatosť predsedu senátu v priebehu dovolacieho konania, sťažovateľ uviedol, že vylúčenie predsedu senátu odôvodňoval súhrnom jednotlivých dôvodov, pričom výslovne zdôraznil, že k tým hlavným dôvodom došlo až po vydaní napadnutého rozhodnutia. Vylúčenie sudcu JUDr. Paludu nemohol dosiahnuť skôr, pretože vtedy nevedel, že námietkové konanie vôbec prebieha. Vo vzťahu k menovanému sudcovi netvrdí, že by bol zaujatý, ale že mal byť vylúčený zo zákona (§ 32 ods. 1 druhá a tretia veta Trestného poriadku).

39. K odkazu najvyššieho súdu na predmetné vyjadrenie sťažovateľ uviedol, že je z neho zrejmé, že [REDAKOVANÉ] nenamietal to isté. Sťažovateľ namieta, že jednotlivé odôvodnenia súdov sú navzájom rozporné a nepresvedčivé, pretože každý súd dospel k inému záveru o škode. Dovolací súd dokonca výslovne zhodnotil dokazovanie vykonané odvolacím súdom v tejto súvislosti ako „úplne zbytočné a nesprávne“, pretože odvolací súd ani len nepoužil správne hmotnoprávne ustanovenie.

40. K porušeniu práva na obhajobu v súvislosti s neprípustným obmedzením kladenia otázok počas výsluchu súdneho znalca na účel zisťovania existencie škody na verejnom zasadnutí; neumožnením v plnej miere vyjadriť sa k vykonávanému dokazovaniu na verejnom zasadnutí a vzájomnej rozpornosti a nepresvedčivosti odôvodnení rozhodnutí súdov k vzniku a výške škody sa podľa názoru sťažovateľa najvyšší súd nevyjadril ani okrajovo.

41. Sťažovateľ zotrval na návrhu, aby ústavný súd jeho ústavnej sťažnosti vyhovel.

IV.

K ústnemu pojednávaniu

42. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu podaní dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

43. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v namietanom porušení základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, jeho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, základného práva vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 40 ods. 3 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b), c) a d) dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 TdoV 7/2019 z 24. marca 2022, ku ktorému malo dôjsť tým, že o mimoriadnom opravnom prostriedku sťažovateľa rozhodoval sudca, ktorý mal byť vylúčený, ďalej tým, že zmeny vykonané v obsadení konajúceho senátu neboli dostatočne vysvetlené a vzniklo podozrenie z nesprávneho postupu pri jeho kreovaní, ako aj tým, že sa najvyšší súd nedostatočne a nesprávne vysporiadal s uplatnenou dovolacou argumentáciou.

V.1. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa nebyť odňatý zákonnému sudcovi:

44. Princíp zákonného sudcu treba pokladať za celkom neopomenuteľnú podmienku výkonu súdnej moci, keďže na jednej strane dotvára a upevňuje sudcovskú nezávislosť a na strane druhej predstavuje pre účastníka, resp. stranu konania záruku, že na rozhodnutie jeho veci sú povolané súdy a sudcovia podľa vopred ustanovených zásad tak, aby bola zachovaná zásada pevného a náhodného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený – pre rôzne dôvody a rozličné účely – výber súdov a sudcov *ad hoc* (pozri napr. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07).

45. Základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi bytostne ovláda celé konanie všeobecného súdu vo veci konkrétneho účastníka. Rešpektovanie tohto základného práva v individualizovanom súdnom konaní tak determinuje nielen ústavnú akceptovateľnosť súdneho rozhodnutia ako zásadne *inter partes* záväzného právno-aplikačného úsudku konajúceho súdu o predmete konania, ale aj ústavnú kvalitu samotného procesného postupu všeobecného súdu tvoreného jednotlivými procesno-právnymi úkonmi súdu. Naznačuje to už judikovaný právny názor ústavného súdu, podľa ktorého procesný postup, v ktorom o veci účastníka konania nerozhodol zákonný sudca, resp. súd zriadený v súlade so zákonom, je nezlučiteľný s garanciami vyplývajúcimi z čl. 48 ods. 1 ústavy a napokon aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru (III. ÚS 116/06, III. ÚS 291/2016).

46. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v súvislosti s právom na zákonného sudcu vyslovil, že rozhodovanie vecí zákonným sudcom (aj súdom) je základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Zákonosť súdu musí byť okrem iného založená na jeho zložení. Súd zriadený zákonom musí byť teda obsadený zákonným spôsobom (rozsudok ESLP vo veci *Buscarini v. San Marino* zo 4. 5. 2000).

47. Prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy je teda zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový. Toto základné právo je konkretizované v procesných kódexoch, pre posudzovaný prípad v Trestnom poriadku a v predpisoch upravujúcich organizáciu súdnictva a postavenie sudcov.

48. K týmto kritériám treba priradiť v prvom rade vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov. Potom nasleduje obsadenie súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone o súdoch vymedzené od samosudcu až po rozmanité rozhodovacie útvary (senáty) zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelenia vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon (m. m. IV. ÚS 116/2011, III. ÚS 62/2015).

49. Zákonný sudca je podľa judikatúry ústavného súdu sudca, ktorý spĺňa zákonom ustanovené podmienky na funkciu sudcu. Okrem toho za zákonného sudcu treba však pokladať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu; ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie v senáte; ako aj sudcu, ktorému boli veci pridelené z dôvodu vylúčenia iného sudcu pre zaujatosť alebo pre iné ďalšie dôvody (pozri napr. II. ÚS 118/02, II. ÚS 119/02).

50. Z judikatúry ústavného súdu i ESLP možno vyvodiť, že súčasťou záruk spojených s právom na zákonného sudcu sú aj požiadavka transparentnosti a predvídateľnosti pridelenia vecí zákonnému sudcovi, t. j. pridelenia súdnej agendy, ktoré musí byť regulované priamo v rozvrhu práce (formálny aspekt), ako aj požiadavka stability súdu zabraňujúca svojvoľnému odňatiu vecí zákonnému sudcovi po tom, ako mu bola pridelená, obe tieto požiadavky musia byť reálne, transparentné, určené vopred a musia obsahovať záruky proti ich zneužitiu (materiálny aspekt), aby mohlo dôjsť k naplneniu práva na zákonného sudcu.

51. Nepripustný zásah do práva na zákonného sudcu sťažovateľ vidí v skutočnosti, že v prejednávanej veci došlo k viacerým zmenám v zložení dovolacieho senátu, ktoré dovolací súd úplne jasne nevysvetlil.

52. K personálnemu obsadeniu konajúceho senátu dovolací súd v napadnutom rozhodnutí uviedol, že dovolanie sťažovateľa predložené najvyššiemu súdu 9. júla 2019 bolo náhodným výberom pridelené senátu 1TdoV, ktorého stálymi predsedami, resp. členmi v tom čase boli: 1. JUDr. Libor Duľa, 2. JUDr. Štefan Michálik, 3. JUDr. Peter Paluda, 4. JUDr. Peter Szabo a 5. JUDr. František Mozner a náhradnými predsedami, resp. členmi boli: 6. JUDr. Alena Šišková, 7. JUDr. Pavol Farkaš, 8. JUDr. Viliam Dohňanský a 9. JUDr. Dana Wänkeová. Podľa § 31 ods. 4 druhej vety Trestného poriadku bol z rozhodovania vylúčený JUDr. Peter Szabo, ktorý sa v prejednávanej veci zúčastnil na rozhodovaní ako sudca odvolacieho súdu. V čase nápadu veci teda boli zákonnými sudcami JUDr. Libor Duľa, JUDr. Štefan Michálik, JUDr. Peter Paluda, JUDr. František Mozner a JUDr. Alena Šišková. Vzhľadom na to, že následne došlo k prerušeniu, resp. zániku funkcie sudcu u JUDr. Libora Duľu (11. októbra 2019) a u JUDr. Štefana Michálika (28. októbra 2020), boli títo v súlade s poznámkou v bode 2 k osobitnej časti rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2019 v znení opatrenia č. 7 (t. j. v čase nápadu veci) týkajúcej sa trestnoprávneho kolégia nahradení JUDr. Pavlom Farkašom a JUDr. Danou Wänkeovou ako náhradnými členmi senátu 1TdoV, a to podľa poradia, v akom boli uvedení v prehľade o zložení tohto senátu v rozvrhu práce v znení

účinnom v čase pridelenia veci, keďže u JUDr. Viliama Dohňanského (pôvodne náhradného člena tohto senátu na 8. mieste) došlo medzičasom (6. januára 2020) k prerušeniu výkonu funkcie. K 1. augustu 2021 sa vzdala funkcie sudkyne JUDr. Alena Šišková, ktorú v súlade s už zmieneným ustanovením rozvrhu práce v spojení s bodom 1 druhou vetou jeho prechodných ustanovení a čl. XVI ods. 4 a 5 rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2021 v znení opatrenia č. 15 nahradila JUDr. Jana Serbová/Kostolanská (s poradovým číslom 3 v senáte 2TdoV), keďže poradové číslo registra, pod ktorým je táto vec evidovaná, končí číslicou 7, pričom 7. miesto v zastupujúcom senáte 2TdoV nebolo v čase vzniku dôvodu na uskutočnenie zastúpenia (t. j. 1. augusta 2021) obsadené a JUDr. Peter Hatala a JUDr. Juraj Kliment sú podľa § 31 ods. 4 druhej vety Trestného poriadku z rozhodovania vylúčení, pretože sa v prejednávanej veci zúčastnili na rozhodovaní ako sudcovia odvolacieho súdu.

53. Vychádzajúc z tejto časti odôvodnenia dovolacieho rozhodnutia, ústavný súd nezdieľa názor sťažovateľa, že by zmeny v zložení konajúceho senátu neboli najvyšším súdom dostatočne vysvetlené. Práve naopak, dôvod každej zmeny bol zreteľne uvedený aj s popisom, ako táto bola realizovaná. Pritom nič nenasvedčuje tomu, že by tieto zmeny neboli realizované v súlade s príslušnou úpravou. Dovolaciemu súdu tak nie je v tomto smere čo vytknúť.

54. V súvislosti s namietaným porušením základného práva na zákonného sudcu sťažovateľ zotrval na názore, že predseda senátu JUDr. František Mozner mal byť z vykonávania úkonov v prejednávanej veci vylúčený, keď sám oznámil svoju zaujatosť. A ak aj uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1Ndt/23/2020 z 9. decembra 2020 nedošlo k jeho vylúčeniu (JUDr. Františka Moznera) z dôvodov, ktoré by ako také obstáli, tieto boli jednoznačne vyvrátené jeho neskorším konaním (pozri body 6 – 8 odôvodnenia tohto nálezu), a teda berúc do úvahy (i) oznámenie nadštandardného vzťahu s dozorujúcou prokurátorkou, (ii) opakované porušovanie práva sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, (iii) dva disciplinárne návrhy, (iv) zjavné zavádzanie účastníka konania, že napadnuté rozhodnutie má byť už napísané, a (v) ignorovanie ďalšej žiadosti o zaujatie stanoviska k veci, je vylúčené, aby sa predseda senátu mohol komukoľvek javiť ako nestranný sudca.

55. Vo vzťahu k uvedenej argumentácii sťažovateľa sa ústavný súd prikláňa k názoru najvyššieho súdu prezentovanému v jeho vyjadrení k prijatej ústavnej sťažnosti. Ani podľa ústavného súdu uvádzané okolnosti nie sú spôsobilé vyvolať pochybnosti o nezaujatosti predsedu konajúceho dovolacieho senátu JUDr. Františka Moznera. K dôvodu uvedenému sťažovateľom pod bodom (i) je potrebné uviesť, že ak sťažovateľ uznal závery o nevyklúčení predsedu senátu obsiahnuté v uznesení sp. zn. 1Ndt/23/2020 z 9. decembra 2020 (jednoznačne to evokuje ním zvolená formulácia, že tieto by obstáli), je irelevantnou jeho argumentácia opretá o tie isté dôvody (pre ktoré svoju zaujatosť oznámil sám predseda senátu), keďže tieto (dôvody) boli označeným námietkovým rozhodnutím eliminované. Sťažovateľ pritom žiadnu výhradu proti označenému uzneseniu z 9. decembra 2020 nevzniesol ani v aktuálnej ústavnej sťažnosti.

56. Aj v súvislosti s dôvodom na vylúčenie predsedu senátu spočívajúcim vo výskyte zbytočných prietáhov (ii) v dovolacom konaní sa ústavný súd stotožnil s obranou najvyššieho súdu, že minimálne pokiaľ išlo o nález ústavného súdu z 28. januára 2021 (IV. ÚS 402/2020), sťažovateľ mal a mohol namietať zaujatosť predsedu senátu ešte v priebehu dovolacieho konania. To ale neurobil. Ústavný súd k tomu uvádza, že jeho úlohou nie je preskúmať argumentáciu,

ktorú mohol sťažovateľ predniesť v konaní pred všeobecným súdom, keďže nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou a nemôže nahrádzať úlohu všeobecných súdov. V zmysle ustálenej judikatúry totiž na posúdenie takýchto námietok nemá danú právomoc (obdobne III. ÚS 135/03, III. ÚS 201/04, IV. ÚS 266/08, III. ÚS 709/2014, III. ÚS 457/2015). Oprávneniam ústavného súdu v takom prípade predchádza právomoc všeobecného (tu najvyššieho súdu), preto nie je možné tejto námietke sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom vyhovieť.

57. K ďalším výčitkám sťažovateľa, pre ktoré sťažovateľ považoval predsedu senátu za zaujatého, je potrebné uviesť [body (iii) – (v)], že tieto nenaznačujú, že by súviseli, a teda mali príčinnú súvislosť s rozhodovaním a napokon aj s rozhodnutím v merite veci, t. j. so samotným výsledkom konania a rozhodnutia o dovolaní sťažovateľa. Skrz tieto sťažovateľom tvrdené skutkové okolnosti nie je možné konštatovať, že rozhodnutie vo veci prijal (okrem iných aj) sudca, ktorý mal byť z rozhodovania vylúčený pre svoju zaujatosť, ktorá sa mala prejavíť v prevažnej časti z jeho konania po vydaní rozhodnutia. Je ťažko, ak vôbec, preukázateľné a akceptovateľné tvrdenie, že na základe správania sudcu (jeho postupov) v štádiu konania po konečnom rozhodnutí tento sudca prijal rozhodnutie (rozhodoval a rozhodol) v stave svojej zaujatosti proti konkrétnej strane konania. Ak sťažovateľ v týchto okolnostiach predsa len nachádzal porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu a trval na svojom presvedčení, bolo namieste, aby sa ochrany označeného základného práva domáhal práve na konajúcom všeobecnom súde.

58. K sťažovateľom tvrdenej nemožnosti JUDr. Petra Paludu byť členom senátu v konaní o námietke zaujatosti oznámenej predsedom senátu (konanie vedené najvyšším súdom pod sp. zn. 1Ndt/23/2020), keďže menovaný sudca bol zároveň členom konajúceho dovolacieho päťčlenného senátu, je znova potrebné uviesť, že sťažovateľ túto obranu pred najvyšším súdom neuplatnil. Tvrdí síce, že o priebehu námietkového konania nevedel, preto nemohol dosiahnuť vylúčenie označeného sudcu z námietkového konania, avšak podľa zistenia ústavného súdu rozhodnutie ako výsledok tohto konania (sp. zn. 1Ndt/23/2020 z 9. decembra 2020) bolo sťažovateľovi doručené 21. decembra 2020 a jeho obhajcovi 17. decembra 2020, preto sťažovateľ mal a mohol skutočnosť účasti JUDr. Petra Paludu v oboch senátoch namietnuť priamo v dovolacom konaní a aj keby, ako uvádza, nedosiahol, resp. už nemohol dosiahnuť vylúčenie JUDr. Petra Paludu z námietkového konania, mohol, ak v tom videl porušenie svojich práv, dosiahnuť vylúčenie tohto sudcu zo senátu konajúceho o dovolaní. Túto alternatívu nevyužil a v ústavnej sťažnosti neavizoval ani jej prípadnú nemožnosť či neúspešnosť. Ani v tomto prípade teda nevyužil právomoc všeobecného súdu.

59. Poznámka sťažovateľa, že rovnako účasť JUDr. Petra Szaba v dovolacom senáte spochybnila zákonnosť rozhodnutia o nevyhlásení JUDr. Františka Moznera, ostala zo strany sťažovateľa nevysvetlená, nejasná a ničím nepodložená. Predovšetkým je s týmto tvrdením v rozpore skutočnosť, že JUDr. Peter Szabo o dovolaní sťažovateľa ako člen senátu 1TdoV nerozhodoval, pretože bol podľa § 31 ods. 4 Trestného poriadku (v relevantnom znení) z rozhodovania tejto veci vylúčený (zúčastnil sa rozhodovania ako sudca odvolacieho súdu) a rovnako z uznesenia sp. zn. 1Ndt/23/2020 z 9. decembra 2020 vyplýva, že JUDr. Peter Szabo nebol členom senátu rozhodujúceho v dotknutom konaní o oznámení JUDr. Františka Moznera o jeho zaujatosti. K svojmu tvrdeniu teda sťažovateľ neuviedol žiadnu obligátnu skutkovú ani právnu argumentáciu, čo znemožnilo ústavnému súdu na túto jeho poznámku reagovať.

60. Za ničím nepodloženú ústavný súd považuje zmienku sťažovateľa „o nereálnej predstave“, že sudkyňa JUDr. Jana Serbová (Kostolanská), ktorá sa stala členkou senátu po zániku funkcie sudcu JUDr. Alene Šiškovéj, bude *ad hoc* vo veci rozhodovať ako členka inštančne nadriadeného dovolacieho senátu a že by teda mala preskúmavať odvolacie rozhodnutie svojich kolegov zo senátu, s ktorými rozhoduje na dennej báze. Pre podporu tohto tvrdenia chýba akákoľvek (nie to ešte relevantná) ústavnoprávna argumentácia, ktorá by umožnila ústavnému súdu zaoberať sa touto námietkou v zmysle požadovanej ochrany základných práv. Rovnaký záver platí aj k názoru sťažovateľa, že množstvo personálnych zmien v obsadení dovolacieho senátu spôsobilo stratu prvku náhodilosti, a evokuje, že najvyšší súd niekoľko rokov o dovolaní nekonal, aby bolo možné postupnými zmenami cielene „preobsadzovať“ dovolací senát do takého zloženia, ktoré bude tolerovať všetky v dovolaní namietané chyby odvolacieho konania. Adekvátne odôvodnenie tohto konštruktú uchopteľnými faktami v ústavnej sťažnosti absentuje.

61. Napokon ústavný súd nepovažoval za ústavne nesúladný ani spôsob, akým bola do senátu začlenená sudkyňa JUDr. Jana Serbová (Kostolanská). Dovolací súd v napadnutom rozhodnutí postup, akým k tomu došlo, podrobne rozpisal. Zo znenia príslušných rozvrhov práce najvyššieho súdu (na rok 2019 aj 2021), s ktorými sa ústavný súd oboznámil, vyplýva, že dovolací súd sa pri následnom zostavovaní konajúceho senátu jeho doplnením zastupujúcou sudkyňou (spôsobom, ako ho presne opísal najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí a aj vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti) striktnie pridržal ich znenia. Kľúčovým pre jeho postup bol rozvrh práce na rok 2019 (t. j. platný a účinný v čase napadnutia veci najvyššiemu súdu) za súčasného použitia ustanovení rozvrhu práce (na rok 2021) aktuálnych v relevantnom čase, t. j. v čase vzniknutých zmien (keď došlo k zániku funkcie sudkyne – členky senátu), pritom pravidlo o použití aj týchto neskorších ustanovení bolo zakotvené už v rozvrhu práce na rok 2019 v znení opatrenia č. 7 v prechodných ustanoveniach v bode 1 v spojení s poznámkou v bode 2 k osobitnej časti rozvrhu práce týkajúcej sa trestnoprávneho kolégia.

62. Podľa poznámky v bode 2 k osobitnej časti rozvrhu práce na rok 2019 v znení opatrenia č. 7 týkajúcej sa trestnoprávneho kolégia ak došlo k vylúčeniu predsedu päťčlenného senátu alebo člena päťčlenného senátu alebo ak je päťčlenný senát z rôznych dôvodov neúplný, doplnenie senátu vykoná riadiaci predseda senátu spomedzi náhradných členov senátu podľa poradia, v akom sú uvedení v prehľade o zložení senátu rozvrhu práce v znení účinnom v čase pridelenia veci. Ak nie je možné takto senát doplniť, postupuje sa podľa bodu 1 druhej vety prechodných ustanovení tohto rozvrhu práce, a to vo veciach uvedených v bode 1 aj v bode 2 prechodných ustanovení.

63. Podľa druhej vety bodu 1 prechodných ustanovení rozvrhu práce na rok 2019 v znení opatrenia č. 7 ak v poznámkach k ustanoveniam týkajúcim sa jednotlivých kolégií nie je ustanovené inak, na zastupovanie predsedov senátov alebo členov senátu a na doplnenie neúplných senátov sa použijú ustanovenia (ustanovenia všeobecnej časti o zastupovaní a prehľad o zložení zastupujúceho senátu) rozvrhu práce v znení účinnom v čase rozhodovania o určení zastupujúceho sudcu. Bod 2 prechodných ustanovení znie: Ustanovenie bodu 1 sa primerane použije i na každú zmenu v zložení senátu v priebehu obdobia, na ktoré sa tento rozvrh práce zostavuje; rozhodujúci pre zloženie senátu je dátum pridelenia veci elektronickou podateľňou.

64. Podľa bodu 4 čl. XVI rozvrhu práce na rok 2021 v znení opatrenia č. 15 (t. j. v čase zániku funkcie sudcu JUDr. Alene Šiškovéj) ak došlo k vylúčeniu riadiaceho predsedu senátu, predsedu alebo sudcu trojčlenného senátu trestnoprávneho kolégia alebo ak je takýto senát neúplný z iných dôvodov (čl. X ods. 1 prvá veta a ods. 9 rozvrhu práce), zastupuje ho riadiaci predseda, predseda alebo sudca zastupujúceho senátu (čl. X ods. 5 rozvrhu práce) podľa pravidla určeného v osobitnej časti rozvrhu práce týkajúcej sa trestnoprávneho kolégia. Pokiaľ takéto zastúpenie nie je možné, zastupuje ho ďalší predseda alebo sudca zastupujúceho senátu, a to v zostupnom poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce, pričom predsedu senátu alebo sudcu uvedeného na najnižšom mieste zastupuje riadiaci predseda senátu; to platí aj v prípade, ak majú byť zastúpení dvaja členovia zastupovaného senátu. V prípade zastúpenia môže byť sudcom spravodajcom vždy len člen zastupovaného senátu, a to na základe rozhodnutia riadiaceho predsedu senátu. Ak došlo k vylúčeniu riadiaceho predsedu senátu alebo sa tento nemôže zúčastniť na rozhodovaní z iných dôvodov, plní jeho úlohy v danej veci ďalší predseda zastupovaného senátu, a to v zostupnom poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce: ak ho niet, plní úlohy riadiaceho predsedu senátu predseda zastupujúceho senátu určený na zastupovanie podľa pravidla určeného v osobitnej časti rozvrhu práce, prípadne ten z dvoch takýchto predsedov senátov, ktorí je v osobitnej časti rozvrhu práce uvedený na vyššom mieste. Pre určenie osoby zastupujúceho predsedu senátu alebo sudcu je rozhodujúce zloženie zastupujúceho senátu v čase vzniku dôvodu na uskutočnenie zastúpenia. Ak dôvod na uskutočnenie zastúpenia ešte pred rozhodnutím veci odpadne, vec prejedná a rozhodne senát v pôvodnom zložení.

65. Podľa bodu 5 čl. XVI rozvrhu práce na rok 2021 v znení opatrenia č. 15 ak došlo k vylúčeniu predsedu alebo sudcu päťčlenného senátu alebo ak je päťčlenný senát neúplný z iných dôvodov (čl. X ods. 1 prvá veta a ods. 9 rozvrhu práce), zastupuje ho náhradný predseda senátu alebo sudca zaradený do toho istého senátu, a to v zostupnom poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce v znení účinnom v čase pridelenia veci: ak došlo k vylúčeniu riadiaceho predsedu senátu päťčlenného senátu alebo sa tento nemôže zúčastniť na rozhodovaní z iných dôvodov, plní jeho úlohy v danej veci ďalší predseda tohto senátu, a to v zostupnom poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce. Pokiaľ takéto zastúpenie nie je možné, postupuje sa primerane podľa odseku 4.

66. Zmeny obsadenia senátu do momentu, keď došlo k určeniu JUDr. Jany Serbovej (Kostolanskej) za sudkyňu senátu, boli dovolacím súdom dostatočne zrozumiteľne a zreteľne opísané už v dovolacom rozhodnutí a v podstate ich sťažovateľ nijako významne neatakoval. Nič nesvedčí o tom, že by tieto zmeny v obsadení senátu neboli opodstatnené alebo prijaté v rozpore sa zákonom (Trestným poriadkom a zákonom o súdoch) a príslušným rozvrhom práce. Išlo o jasne definované dôvody znemožňujúce ďalej vo veci konať konkrétnym sudcom senátu 1TdoV, keď títo buď rozhodovali na súde nižšieho stupňa (JUDr. Peter Szabó), alebo ich funkcia sudcu bola prerušená či zanikla (JUDr. Libor Duľa, JUDr. Viliam Dohňanský, JUDr. Štefan Michalík) a títo sudcovia boli v súlade s rozvrhom práce nahradení ďalšími sudcami z toho istého senátu (1TdoV).

67. Problém sťažovateľ nachádza v skutočnosti, že JUDr. Jana Serbová (Kostolanská), ktorá bola určená do konajúceho senátu ako zastupujúca za JUDr. Alenu Šiškovú, nebola pôvodne členkou senátu 1TdoV, ale senátu 2TdoV, pritom senát 1TdoV bol opatrením č. 15 rozvrhu práce na rok 2021 doplnený o ďalších troch sudcov, a to JUDr. Patrika Príbelského, PhD. (sudca), JUDr. Martinu Zelenákovú (sudca) a JUDr. Janu Zemkovú, PhD. (predseda senátu), práve z ktorých

mal byť podľa presvedčenia sťažovateľa konajúci päťčlenný senát doplnený tak, ako to bolo aj v prípade sudcov JUDr. Pavla Farkaša a JUDr. Dany Wänkeovej.

68. Z odôvodnenia dovolacieho rozhodnutia jasne vyplýva spôsob, akým bol v konečnom dôsledku kreovaný senát 1TdoV, ktorý o dovolaní sťažovateľa rozhodol. Je zrejmé, že najvyšší súd v tomto ohľade postupoval podľa príslušných ustanovení rozvrhu práce na rok 2019, t. j. rozvrhu práce platného a účinného v čase, keď mu trestná vec napadla, s použitím ustanovení rozvrhu práce na rok 2021 aktuálneho, keď došlo k zániku funkcie sudkyne JUDr. Aleny Šiškovéj.

69. JUDr. Patrik Příbelský, PhD., JUDr. Martina Zeleňáková ani JUDr. Jana Zemková, PhD., neboli v čase pridelenia veci členmi konajúceho senátu 1TdoV (na rozdiel od JUDr. Pavla Farkaša a JUDr. Dany Wänkeovej, ktorými bol senát predtým doplnený) a v tom čase neboli ani členmi zastupujúceho senátu 2TdoV (ako ním bola JUDr. Jana Serbová). Je preto zjavné, že menovaní (doplnení) sudcovia napriek ich neskoršiemu začleneniu do príslušného senátu (v roku 2021) vo veci konať nemohli. Najvyšší súd teda určil na zastupovanie sudkyňu síce aj podľa pravidiel rozvrhu práce na rok 2021, avšak len v intenciách pravidiel stanovených na zastupovanie sudcu a podľa vtedy aktuálneho poradia sudcov v zastupujúcom senáte (keďže v pôvodnom už neboli sudcovia, ktorí by JUDr. Alenu Šiškovú nahradili), a to poradia iba do úvahy prichádzajúcich sudcov. Práve tak bola určená ako členka konajúceho senátu JUDr. Jana Serbová (Kostolanská). V takomto spôsobe doplnenia personálneho obsadenia senátu ústavný súd nenachádza neprípustný zásah do základného práva sťažovateľa nebyť odňatý zákonnému sudcovi.

70. K opačnému názoru sťažovateľa ústavný súd pripomína svoju judikatúru, podľa ktorej nie je ústavnoprávne akceptovateľné, keď je obsadenie senátu prenechané na rozhodnutí súdneho funkcionára, ktoré sa deje za zatvorenými dverami a ak súd v rozvrhu práce nevymedzí konkrétnych sudcov, ktorí majú rozhodovať, vrátane algoritmu ich výberu (III. ÚS 287/2020). Práve neskoršie určenie nových (doplnených) sudcov do konajúceho senátu, v tomto prípade opatrením č. 15 k rozvrhu práce na rok 2021, by mohlo vzbudiť v účastníkovi (strane trestného konania) podozrenie, že predseda najvyššieho súdu svojím aktom riadenia súdu (opatrením k rozvrhu práce) určil bez jasných, vopred určených, a teda predvídateľných pravidiel konkrétneho sudcu, ktorý bude do konajúceho senátu určený.

71. Spôsob, akým bol senát vytvorený, bol teda vopred určený, jednoznačný a transparentný. Výber konkrétnej sudkyne, ktorá napokon v senáte vo veci rozhodovala, nezávisel ani od ľubovôle žiadneho súdneho funkcionára (riadiaceho predsedu senátu či predsedu súdu), ktorý by sudcov (sudkyňu) menoval (doplnil senát) bez možnosti poznania pravidiel, na základe ktorých by tak urobil. Ústavné požiadavky kreovania konajúceho päťčlenného senátu dovolacieho súdu (transparentnosť a predvídateľnosť určenia zákonného sudcu) teda boli v danom prípade naplnené a nič nesignalizuje, že by určenie zastupujúcej sudkyne bolo svojvoľné alebo účelové.

72. Za podstatné pre svoje rozhodnutie v tejto otázke však ústavný súd považoval to, že žiadna okolnosť nenaznačuje, že by v danej veci došlo k akémukoľvek ovplyvňovaniu pri určení konkrétnej zastupujúcej sudkyne či jej netransparentnému výberu.

73. S prihliadnutím na všetky dosiaľ uvedené okolnosti a skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že tejto časti ústavnej sťažnosti (namietaného práva na zákonného sudcu) nie je možné vyhovieť.

V.2. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu, základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom a základného práva na obhajobu:

74. Ústavný súd v súlade so svojou konštantnou judikatúrou zdôrazňuje, že v zásade nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory príslušného orgánu verejnej moci, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred orgánmi verejnej moci bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu príslušný orgán verejnej moci vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (porov. I. ÚS 17/01, II. ÚS 137/08, III. ÚS 328/08, IV. ÚS 11/2010). Ústavný súd teda nie je prieskumným súdom a úlohou ústavného súdu nie je suplovať orgány verejnej moci, ktorým prislúcha interpretácia zákonov v rámci ich právnym poriadkom upravenej pôsobnosti a právomoci. Z ústavného postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať len také rozhodnutia orgánov verejnej moci, prostredníctvom ktorých došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, resp. také, kde k porušeniu základného práva alebo slobody došlo v konaní, ktoré vydaniu samotného rozhodnutia predchádzalo. Skutkové a právne závery príslušného orgánu verejnej moci môžu byť teda predmetom kontroly vtedy, ak by tieto boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (porov. I. ÚS 12/05, II. ÚS 410/06, III. ÚS 119/03, IV. ÚS 238/07).

75. Súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných stranami konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, II. ÚS 580/2013 III. ÚS 438/2017).

76. Ústavný súd zdôrazňuje, že pri posúdení v ústavnej sťažnosti namietaného rozhodnutia najvyššieho súdu nebolo jeho úlohou preskúmať správnosť skutkových a právnych záverov, o ktoré konajúci súd oprel svoje rozhodnutie. Úloha ústavného súdu sa v danom prípade obmedzila na posúdenie otázky, či sa najvyšší súd s právne relevantnou argumentáciou sťažovateľa (prezentovanou v dovolaní) vysporiadal adekvátne a preskúmateľne a či výklad konajúcim súdom aplikovaných právnych noriem neodporuje ich podstate a zmyslu, teda či je označené uznesenie najvyššieho súdu ústavnoprávne akceptovateľné.

77. V medziach svojich právomocí ústavný súd vykonal prieskum dôvodov rozhodnutia najvyššieho súdu, aby posúdil zlučiteľnosť jeho obsahu s limitmi sťažovateľom namietaných práv zaručených mu ústavou, listinou a dohovorom, a teda posudzoval kvalitu odôvodnenia namietaného uznesenia dovolacieho súdu a súčasne ústavnú súladnosť interpretácie právnej úpravy, ktorú konajúci súd vo veci sťažovateľa aplikoval, inými slovami, ústavnú udržateľnosť napadnutého rozhodnutia.

78. V prvom rade sa žiada uviesť, že pokiaľ ide o túto časť ústavnej sťažnosti, ústavný súd súhlasí s názorom najvyššieho súdu predneseným v jeho vyjadrení k ústavnej sťažnosti, že v nej ide o opakovanie námietok predostretých sťažovateľom v dovolaní, na ktoré dovolací súd v napadnutom rozhodnutí reagoval, a preto na tieto v plnom rozsahu poukázal.

79. Porušenie základného práva na obhajobu a vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom sťažovateľ nachádza v tom, že odvolací súd výsluch súdnej znalkyne Ing. Miriam Šefčíkovej, PhD., viedol veľmi rozporuplným až neprípustným spôsobom, keď znalkyni kládol sugestívne otázky, otázku obhajcu sťažovateľa odmietol ako hypotetickú a ďalšie otázky už nepripustil. Obhajoba tak nemohla riadne konať. Cieľom otázky obhajcu pritom bolo zistiť rozhodujúce skutočnosti pre spravodlivé rozhodnutie v prejednávanej veci.

80. Reakcia dovolacieho súdu na túto námietku spočívala v tom, že takéto pochybenie malo byť zo strany sťažovateľa namietané priamo v odvolacom konaní postupom podľa § 253 ods. 10 v spojení s § 298 Trestného poriadku, preto nebola splnená podmienka dovolania podľa § 371 ods. 4 Trestného poriadku.

81. Podľa § 371 ods. 4 Trestného poriadku dôvody podľa odseku 1 písm. a) až g) nemožno použiť, ak táto okolnosť bola tomu, kto podáva dovolanie, známa už v pôvodnom konaní a nenamietal ju najneskôr v konaní pred odvolacím súdom;...

82. V súvislosti so zmieňovaným postupom odvolacieho súdu sťažovateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, t. j. že týmto postupom odvolacieho súdu bolo zásadným spôsobom porušené jeho právo na obhajobu.

83. Podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku, na ktorý dovolací súd sťažovateľa odkázal, kto sa cíti byť opatrením predsedu senátu pri vedení hlavného pojednávania ukrátený, môže žiadať, aby rozhodol senát, proti ktorého rozhodnutiu sťažnosť nie je prípustná. Takú žiadosť aj rozhodnutie o nej treba zaznamenať v zápisnici.

84. Z citovaného ustanovenia teda vyplýva, že sťažovateľ naozaj disponoval jemu dostupným právnym prostriedkom upraveným priamo v príslušnom procesnoprávnom predpise (ktorým sa konanie riadilo), ktorým sa mohol a mal ochrany svojho základného práva na obhajobu domáhať už v druhostupňovom konaní rovno pred konajúcim súdom. Tento prostriedok však nevyžil, v dôsledku čoho ho priamo zákon (§ 371 ods. 4 Trestného poriadku) diskvalifikoval profitovať z dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

85. Námietke sťažovateľa o nemožnosti využitia postupu podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku z dôvodu, že právo na obhajobu porušil odvolací súd, a nie prvostupňový súd, a tak túto okolnosť mohol namietat až v podanom dovolaní, nebolo možné vyhovieť, pretože tomu bráni práve § 298 Trestného poriadku, na ktorý poukázal už dovolací súd vo svojom rozhodnutí a ktorý upravuje, že na verejnosť, konanie, začiatok a odročenie verejného zasadnutia sa použijú primerane ustanovenia o hlavnom pojednávaní. Pritom žiadna limitácia, čo sa týka možnosti použitia týchto ustanovení na konkrétnom stupni rozhodovania (prvostupňové, druhostupňové a pod.), z nich nevyplýva.

86. Názor sťažovateľa, že postup podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku nemožno považovať za námietku v takom zmysle slova, ako ho predpokladá § 371 ods. 4 Trestného poriadku, pretože ide iba o procesný návrh vo vzťahu k opatreniu predsedu senátu a proti opatreniu vo všeobecnosti

nemožno podať opravný prostriedok, nie je spôsobilý spochybniť správnosť vyhodnotenia tejto otázky dovolacím súdom. Znenie § 371 ods. 4 Trestného poriadku nepožaduje, aby išlo o procesný nástroj proti rozhodnutiu, o ktorom je prípustný opravný prostriedok. Požiadavka označeného ustanovenia znie jasne, teda že ak dovolateľovi bola namietaná okolnosť známa už v pôvodnom konaní, mal ju namietat' najneskôr v konaní pred odvolacím súdom, inak dovolanie nemôže úspešne uplatňovať. Sťažovateľom predstavená interpretácia dotknutých ustanovení Trestného poriadku nemá oporu v ich znení.

87. Výklad a aplikácia príslušných ustanovení Trestného poriadku tak nesignalizuje žiadnu svojvôľu konajúceho súdu.

88. Navyše, dovolací súd citoval príslušnú časť zápisnice z verejného zasadnutia odvolacieho súdu, ktorá jasne svedčila o tom, že obhajca sťažovateľa mal možnosť klásť vypočúvanej súdnej znalkyni otázky, čo aj využil a po spornej otázke, ktorú už súdna znalkyňa nezodpovedala (fakticky odmietnutej predsedom senátu ako hypotetickej), iba stroho uviedol, že už žiadne otázky nemá.

89. Pokiaľ sťažovateľ považoval za nesprávny názor dovolacieho súdu, že namietaným postupom odvolacieho súdu nemohlo dôjsť k porušeniu práva na obhajobu aj z dôvodu, že „*celé doplnenie znaleckého dokazovania realizované za účelom zisťovania minimálneho zisku iného potencionálneho súťažiteľa bolo vlastne z pohľadu rozhodnutia úplne zbytočné a nesprávne*“, ústavný súd poznamenáva, že zjavne išlo o hodnotenie dovolacieho súdu nad rámec podstaty, pre ktorú bolo dovolanie v tejto časti odmietnuté.

90. Obdobný záver, ako je uvedený v bodoch 80 až 87, platí aj vo vzťahu k sťažovateľom tvrdenej skutočnosti, že v súvislosti s upovedomením o termíne verejného zasadnutia nariadeného na 15. november 2018 bolo obhajobe uložené vyjadriť sa k znaleckému dokazovaniu (ale aj ku skutkovej a k právnej stránke veci) ešte pred tým, ako bolo príslušné dokazovanie vykonané na verejnom zasadnutí. Pritom jeho očakávaní, že sa k dokazovaniu bude môcť vyjadriť priamo na verejnom zasadnutí, nebolo učinené zadosť. Aj k tejto otázke dovolací súd zaujal stanovisko, že táto okolnosť bola sťažovateľovi už v odvolacom konaní známa a namietateľná podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku, avšak bez adekvátnej iniciatívy sťažovateľa. V nadväznosti na uvedené nebola splnená podmienka dovolania podľa § 371 ods. 4 Trestného poriadku.

91. Nad rámec toho hodnotenia dovolací súd uviedol, že zo zápisnice o verejnom zasadnutí vyplýva, že obhajobe bol vo vzťahu k doplnenému dokazovaniu daný náležitý priestor v zmysle zákona (mohla klásť otázky, resp. sa vyjadrovať) a táto ho aj využila. Uviedol pritom, že upozornenie týkajúce sa možného doručenia písomného vyjadrenia k skutkovej alebo právnej stránke veci pred termínom nariadeného verejného zasadnutia a možnosť obhajoby sa následne (ústne) vyjadrovať k dokazovaniu vykonanému v priebehu verejného zasadnutia sú dve odlišné veci. Len s odkazom na samotné takéto upozornenie nebolo možné vyvodzovať dôsledok v podobe neumožnenia obhajobe sa vyjadrovať k dokazovaniu vykonanému v priebehu verejného zasadnutia, ako si to vysvetľoval sťažovateľ. Napokon dovolací súd zistil, že ešte pred udelením slova na konečné návrhy podľa § 295 ods. 3 Trestného poriadku dal predseda senátu možnosť procesným stranám, resp. presnejšie ich vyzval, či nad rámec už skôr uvedeného sa ešte chcú k veci vyjadriť, čo žiadna z prítomných strán nevyžila.

92. Uvedená argumentácia odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyznieva jednoznačne v prospech záveru o riadnom vysporiadaní sa dovolacieho súdu s dovolacími námietkami sťažovateľa týkajúcimi sa jeho práva na obhajobu.

93. Čo sa týka namietanej rozdielnosti záverov prvostupňového, druhostupňového a dovolacieho súdu v súvislosti s ustálením trestným činom spôsobenej škody (jej právnej kvalifikácie), ústavný súd poukazuje na tomu zodpovedajúce rozsiahle odôvodnenie dovolacieho súdu (s. 50 a nasl. napadnutého rozhodnutia), ktoré nepovažuje za potrebné na tomto mieste opakovať, keďže toto je sťažovateľovi známe. Sťažovateľ nesúhlasí s postupom, že aj keď dovolací súd dal za pravdu obhajobe, že odvolací súd postupoval nesprávne, namiesto zrušenia nezákonného odvolacieho rozhodnutia „*vymyslel tretiu alternatívu*“, o ktorej sa obhajoba prvýkrát dozvedela až z dovolacieho rozhodnutia a ktorú dovolací súd bližšie nezdôvodnil, najmä ako a či sa vôbec sťažovateľ trestným činom obohatil. Vznikol tak právny stav, že sťažovateľ bol odsúdený za spôsobenie škody, ktorá podľa dovolacieho súdu ani nevznikla, avšak bez zmeny skutkovej vety v odvolacom rozhodnutí.

94. S týmto názorom sťažovateľa sa ústavný súd nestotožnil. Dovolací súd detailne ozrejmil, v čom spočívala nesprávnosť určenia (kvalifikácie) škody súdmi nižších stupňov a ako sa na túto malo nahliadať v rámci stíhaného trestného činu. Definoval, že ak dojednanie výhody niektorému zo sťažiteľov má zároveň za následok, že zákazka bola verejne obstaraná drahšie, škodou bude nielen ujma na zisku iného sťažiteľa (§ 124 ods. 2 Trestného zákona, ako ju kvalifikoval odvolací súd, pozn.), ale aj prospech zvýhodneného sťažiteľa (§ 124 ods. 1 veta druhá Trestného zákona) a reálny úbytok na majetku verejného obstarávateľa, ku ktorému predražením zákazky došlo. Z pohľadu právnej kvalifikácie takéhoto konania je však rozhodujúca najvyššia z takto sa zbíhajúcich škôd. Správne teda mal byť podľa dovolacieho súdu použitý (hmotnoprávny) § 124 ods. 1 druhá veta Trestného zákona, podľa ktorého sa škodou rozumie aj získanie prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom.

95. Z napadnutého rozhodnutia je zároveň zrejmý dôvod, prečo dovolací súd napriek nesprávnosti posúdenia škody odvolacím súdom druhostupňové rozhodnutie nezrušil (nebol naplnený dovolací dôvod a prípadné opätovné rozhodnutie odvolacieho súdu by aj tak neprinieslo pre sťažovateľa priaznivejší výsledok). Sú z neho čitateľné aj presvedčivé dôvody, ktoré viedli dovolací súd k záveru, že ním ustálená škoda vznikla, a táto vznikla aj v súvislosti s konaním sťažovateľa.

96. Z pohľadu požadovanej ochrany označených základných práv však bolo podstatným, že dovolacím súdom definovaná škoda predstavovala suma, vo vzťahu ku ktorej sa sťažovateľ mal možnosť v rámci svojej obhajoby vyjadriť a brániť, prípadne ju spochybňovať, pretože išlo o finančnú čiastku, ktorú sťažovateľ vedel identifikovať už z popisu skutku v obžalobe, nemožno tu teda hovoriť o prekvapivosti jej určenia.

97. Záver o dostatočnom vysporiadaní sa dovolacieho súdu s argumentáciou sťažovateľa platí aj o jeho námietke, že bol v predmetnom trestnom konaní odsúdený bez dôkazov. K tomu ústavný súd opäť odkazuje na podrobné odôvodnenie napadnutého rozhodnutia (s. 40 a nasl. napadnutého rozhodnutia), z ktorého v konečnom dôsledku vyplývajú konkrétne dôvody podporujúce správnosť v tejto súvislosti prijatých záverov.

98. Z dosiaľ uvedených skutočností vyplýva, že najvyšší súd sa všetkými pre rozhodnutie o dovolaní sťažovateľa relevantnými tak skutkovými, ako aj právnymi otázkami riadne zaoberal a na tieto dal dostatočne presvedčivé odpovede. Ústavný súd nezistil, že by sa dovolací súd „vyhol“ ktorejkoľvek sťažovateľom uvedenej podstatnej námietke, že by na túto nereagoval alebo sa s ňou nevysporiadal. Samotný nesúhlas sťažovateľa s právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v jeho právnej veci nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor dovolacieho súdu svojím vlastným. Prípadný zásah ústavného súdu spočívajúci v nahradení právneho názoru najvyššieho súdu je možné realizovať len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, v zmysle ustálenej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor dovolacieho súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. Ústavný súd zároveň opätovne pripomína, že nie je osobitnou preskúmvacou inštanciou vo vzťahu k rozhodnutiam všeobecných súdov. Medzi prioritné úlohy ústavného súdu nepatrí kontrola rozhodnutí všeobecných súdov z hľadiska zákonnosti a správnosti ich postupov, ale posudzovanie konformity týchto postupov s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou ratifikovanou a vyhlásenou spôsobom ustanoveným zákonom. Kritériom rozhodovania ústavného súdu je predovšetkým miera namietanej ingerencie do základných práv alebo slobôd sťažovateľa pri zohľadnení okolností každého konkrétneho prípadu (IV. ÚS 24/07, III. ÚS 217/09, III. ÚS 522/2011).

99. Z obsahu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu neboli ústavným súdom zistené prvky ústavnej diskonformity. Opačné tvrdenia sťažovateľa v dovolaní aj ústavnej sťažnosti ústavný súd považuje len za prirodzenú snahu zvrátiť výsledok konania a dosiahnuť rozhodnutie v trestnej veci vo svoj prospech. Spôsobom prezentovaným v predchádzajúcich častiach (aj citáciách) tohto odôvodnenia sťažovateľ dostal ústavne udržateľnú odpoveď na všetky podstatné skutočnosti týkajúce sa jeho trestnej veci, resp. tie, ktoré boli esenciálnym predpokladom ustálenia jeho trestnoprávnej zodpovednosti vrátane jej právneho posúdenia, resp. dostal konkrétnu a jednoznačnú odpoveď na argumenty, ktoré sú pre výsledok prípadu rozhodujúce.

100. Ústavný súd je toho názoru, že najvyšší súd na podklade formulovanej interpretácie relevantnej právnej úpravy sťažovateľovi jasne a dostatočne vysvetlil, že ním prezentovaná argumentácia obsiahnutá v podanom dovolaní neumožňovala vysloviť porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom, a nebolo zistené ani naplnenie iných dovolacích dôvodov. Uvedené predstavuje jasnú a zreteľnú odpoveď na ťažiskové argumenty sťažovateľa. Konštatovanie o potrebe odmietnutia jeho dovolania bolo založené na racionálnom, náležitom, a teda ústavne konformnom výklade relevantnej právnej úpravy, ktorý nepopiera jej účel, zmysel ani podstatu a na základe ktorého boli ustálené dôvody na odmietnutie dovolania. Závery najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu obsiahnuté v napadnutom uznesení je potrebné považovať za výraz jeho autonómneho rozhodovania v konaní o dovolaní.

101. V súhrne teda ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd ako dovolací súd konal v medziach svojej právomoci a v súlade predovšetkým s príslušnými ustanoveniami Trestného poriadku a Trestného zákona, jeho úvahy sú logické, bez vnútorných rozporov, legitímne, právne akceptovateľné a ústavne konformné, v dôsledku čoho nezistil neprípustný zásah konajúceho súdu do základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny,

základného práva vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 40 ods. 3 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b), c) a d) dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 TdoV 7/2019 z 24. marca 2022, preto ústavnej sťažnosti sťažovateľa ani v tejto časti nevyhovelo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. júna 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu